

การวิจัยประเมินผลโครงการอบรมปฏิบัติการและตรวจสุขภาพตามความเสี่ยง ของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย Evaluation Research for Operational Training Projects and Health Check According to the Risk of Occupational Health and Safety

พิศมร พัฒนสรคุ*

Pissamorn pattanasraku

Corresponding author : E-mail : Pissamicpat@gmail.com

(Received : December 1, 2020 ; Revised : December 8, 2020 ; Accepted : December 21, 2020)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อเปรียบเทียบความรู้และตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และประเมินความพึงพอใจต่อโครงการอบรมปฏิบัติการ

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง แบบตัดขวาง (Cross – sectional description research)

วัสดุและวิธีการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากร ที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 50 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ลักษณะทางประชากร แบบทดสอบความรู้การป้องกันอันตรายตามความเสี่ยงทางอาชีวอนามัย แบบสอบถามพฤติกรรมสภาวะสุขภาพจากการทำงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญและทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธี อัลฟาครอนบาค ด้านความรู้เท่ากับ 0.75 ด้านเจตคติเท่ากับ 0.78 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานได้แก่ Dependent t-test

ผลการวิจัย : หลังการพัฒนา พบว่าบุคลากรมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.04 (95%CI : -1.30, 0.77) ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (Mean=2.73)

สรุปและข้อเสนอแนะ : การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการดูแลสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยส่งผลให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการทำงานของบุคลากรที่มีความเสี่ยง และป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการทำงานได้

คำสำคัญ : ตรวจสุขภาพ ; ความเสี่ยง ; อาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ABSTRACT

Purpose : To compare knowledge and health examination based on the risk of occupational health and safety , and satisfaction of the training and health examination project.

Design: Cross – sectional description research

Materials and Methods : The sample consisted of 50 personnel at Suwannaphum Hospital working at risk of occupational health and safety. The research instruments were 4-part questionnaire general information, occupational health hazard prevention knowledge form, questionnaire on behavior and health condition from work and satisfaction questionnaire. An expert content validity check and a confidence test by Cronbach's Alpha method of knowledge was 0.75, attitude was 0.78 Data were collected using questionnaires, analyzed by descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics including dependent t-test

Main findings : After the intervention, Personnel have a higher average score of knowledge compared to before development. Statistically significant ($p < .001$) with an increase in mean score of 1.04 (95% CI : -1.30, 0.77). The satisfaction with the training was at a high level (Mean =2.73)

Conclusion and recommendations : This study shows that the development of health care according to the occupational health and safety risks has resulted in work readiness of personnel at risk. And prevent the danger that may arise from work.

Keywords : Health check ; Risk ; Occupational health and safety

บทนำ

วิถีดำเนินชีวิตมีการประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมสำคัญ เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งของตนเองและครอบครัวซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่ามากที่สุดในการจัดการการทำงานขององค์กร พัฒนาอาชีพและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย พัฒนาไปตามยุคสมัยจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสนับสนุนให้มีการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคบริโภคของประชากรทั้งในประเทศรวมทั้งเพื่อการส่งออกทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่แรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่สูงขึ้น การผลิตที่มากขึ้นเกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานมีการนำเข้าวัตถุดิบและการใช้สารเคมีอันตรายโดยได้มีรายละเอียดด้านความปลอดภัยมาใช้ในการผลิตมากยิ่งขึ้น คนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเกิดการเจ็บป่วย มีอุบัติเหตุอุบัติเหตุดังกล่าวและเหตุร้ายแรงเกิดขึ้น ส่งผลกระทบ ทั้งในระบบและภายนอก การทำงานส่งผล

กระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดปัญหาสุขภาพเสื่อมโทรม เป็นโรคจากการประกอบอาชีพ (Occupation diseases) กันมากขึ้น ถึงขั้นทุพพลภาพและเสียชีวิต ซึ่งสามารถตรวจสอบข้อมูลทางสถิติได้จากสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งในแต่ละปี กองทุนเงินทดแทน ต้องจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างผู้ประสบอันตรายจากการทำงานเป็นจำนวนเงินมากมายมหาศาล นับเป็นหลายร้อยล้านบาท ความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลถึงการสูญเสียประชากรวัยทำงานที่กำลังได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถและมีมือแรงงาน สูญเสียกำลังงาน เศรษฐกิจส่งผลถึงการผลิตที่ต้องหยุดชะงัก ผลผลิตลดลง ความเสียหายที่เกิดกับเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ในการทำงาน วัตถุดิบที่เสียหาย สูญเสียเวลา เสียค่ารักษาพยาบาล เสียขวัญและกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและเป็นปัญหาสังคม ประเทศชาติต่อไปอย่างแน่นอน แรงงานที่ได้รับ ความเสียหายหรือได้รับผลกระทบและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เรียกร้อง ให้หน่วยงานของรัฐบาลให้ตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย

ในการประกอบอาชีพของประชาชน ทำให้มีการพัฒนางานด้านอาชีวอนามัยมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 ซึ่งเป็นเรื่องของการยกระดับฝีมือแรงงานเข้าสู่มาตรฐานการทำงานรวมทั้งสถานประกอบการและแรงงานที่สามารถตรวจสอบประเมินได้อย่างเป็นธรรมและยังส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยยึดปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเพื่อการอยู่ดีกินดีและอยู่รอดปลอดภัยท่ามกลางปัญหาภาวะเศรษฐกิจของประเทศชาติ นอกจากนั้นหน่วยงานเอกชนที่เห็นถึงความสำคัญและความปลอดภัยของสุขภาพอนามัยในการประกอบอาชีพของประชาชนจึงได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน (ประเทศไทย) ขึ้นตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2530 เป็นต้นมา เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ด้านความปลอดภัยและ อนามัยในการทำงานโดยสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรต่างๆ ในการส่งเสริม ด้านสวัสดิการกับผู้ใช้แรงงาน

ความปลอดภัยจากการทำงานเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ปฏิบัติงานทุกอาชีพ ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัย และสวัสดิภาพในการทำงานรวมทั้งหลักประกัน ในการดำรงชีวิตทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด” รัฐบาลได้ ประกาศเป็นวาระแห่งชาติ โดยบูรณาการ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อลดอัตราการประสบนันตรายและการบาดเจ็บจากการทำงานลง บุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล มีสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ประกอบอาชีพจะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นกันจากรายงานสถานการณ์ โรคและสิ่งคุกคามสุขภาพของบุคลากรในโรงพยาบาล ซึ่งจากสถิติอัตราการประสบบุคลิกและโรคจากการทำงานปี 2553 เท่ากับ 42.70 ต่อ บุคลากร 1,000 คน โดยจำแนกเป็น ความเครียดจากการทำงาน อุบัติเหตุเข็มหรืออุปกรณ์แหลมคมทิ่ม ความผิดปกติของกระดูกและกล้ามเนื้อคิดเป็นอัตราการประสบบุคลิกและโรคจากการทำงานต่อบุคลากร 1,000 คน

เท่ากับ 13.58, 11.81, และ 11.12 ตามลำดับ¹ นอกจากนี้บุคลากรที่มีโอกาสได้รับอุบัติเหตุ สัมผัสเลือด สารคัดหลั่ง และบาดเจ็บจากการทำงานส่วนใหญ่ คือพยาบาล ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจาก พฤติกรรมในการทำงาน เช่น ความเร่งรีบในการปฏิบัติงาน ไม่ใช้อุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง หรือใช้อุปกรณ์ไม่เหมาะสม การสร้างเสริมความปลอดภัยที่ตัวบุคลากรให้มีความรู้ และทัศนคติในด้านความปลอดภัยที่ดี มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยของบุคลากร^{2,3}

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ผู้คนต้องเผชิญปัญหาสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงต่างๆ จากการประกอบอาชีพที่ต้องแข่งขันกับเวลา สภาพเศรษฐกิจรอบค้อม และมลพิษจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งผลให้เกิดความเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดการบั่นทอนสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเองโดยไม่รู้ตัว การตรวจสุขภาพประจำปีและการตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จึงมีความสำคัญมาก เพราะสามารถตรวจหาความผิดปกติในระยะเริ่มแรกได้ อีกทั้งยังสามารถทำการรักษา หรือป้องกันไม่ให้โรคลุกลามต่อไป อันเป็นการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศชาติ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้ข้าราชการ พนักงานและเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงาน

โรงพยาบาลสุวรณภูมิ จึงได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขึ้น เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลได้รับการตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปพร้อมกับความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อทำให้ทราบสภาวะสุขภาพและสามารถวางแผนแนวทางในการเฝ้าระวังสุขภาพของตนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความรู้ และตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และความพึงพอใจโครงการอบรมปฏิบัติการฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง แบบตัดขวาง (Crosssectional descriptive research) ประชากร คือ บุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 50 คนในช่วงเดือน ธันวาคม 2561 - มิถุนายน 2562 กลุ่มตัวอย่างบุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 50 คน ใช้วิธีการหาขนาดตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตรตารางสำเร็จรูป เก็บ 100 %

ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ไม่เกิน 100	100.00 %
100-1,000	25.00 %
1,000- 10,000	10.00 %
>10,000	1.00 %

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมวิจัยข้อมูลครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1 ชุดแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และเปิดจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้การป้องกันอันตรายตามความเสี่ยงทางอาชีวอนามัย 9 ข้อ ให้ตอบว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมสมภาวะสุขภาพจากการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 5 ด้าน จำนวน 17 ข้อ คือ ด้านออกกำลังกาย จำนวน 3 ข้อ ด้านรับประทานอาหาร จำนวน 3 ข้อ ด้านรับผิดชอบต่อสุขภาพ จำนวน 4 ข้อ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จำนวน 3 ข้อ ด้านการจัดการความเครียดจำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 3 ระดับคือไม่เคยปฏิบัติ ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติสม่ำเสมอ โดยแต่ละคำมีความหมายดังนี้ ตัวเลือก 3 ข้อ คือ

ปฏิบัติสม่ำเสมอ	3 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	1 คะแนน

การแบ่งระดับความรู้ ทักษะและการปฏิบัติใช้วิธีการจัดกลุ่มแบบอิงเกณฑ์ของ Bloom (1986 : 42)⁴ แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้ คือ

คะแนน น้อยกว่า	ร้อยละ 60 ระดับต่ำ
คะแนน	ร้อยละ 60 - 79 ระดับปานกลาง
คะแนน มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 80	ระดับสูง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 9 ข้อ วัด เป็น 3 ระดับ คือ

พึงพอใจมาก	ระดับ 3
พึงพอใจปานกลาง	ระดับ 2
พึงพอใจน้อย	ระดับ 1

การตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา(Content Validity) แล้วนำไปปรับปรุงคำถามตามที่คุณผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอีกครั้ง จนเป็นที่ยอมรับถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้วจึงนำไปใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาหาคะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณจากสูตรของครอนบาช (Cronbach's Coefficient +Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ ด้านความรู้เท่ากับ 0.75 ด้านเจตคติ เท่ากับ 0.78

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือถึงหน่วยงานและขออนุญาตแจกแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 30 วัน เมื่อเก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์จำนวน 50 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. จัดทำแบบสอบถาม เรื่องการประเมินผลโครงการ
อบรมปฏิบัติการและตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของ
ลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อนำไป
ใช้กับกลุ่มทดลอง

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มเป้าหมายโดย
เตรียมแบบสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำ
แบบสอบถาม ตามกลุ่มเป้าหมายเอง พร้อมแจ้งขอความ
ร่วมมือ วัตถุประสงค์ และแจ้งกำหนดการรับคืน
แบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาพิจารณาความ
สมบูรณ์ของการตอบเพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทาง
สถิติต่อไป

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลสุวรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
เลขที่ HE 49/60

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ตอบเรียบร้อยแล้วมาตรวจ
สอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วประมวลผล โดยใช้
โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ดังนี้
การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ สภาวะสุขภาพ และ
ความพึงพอใจ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจาก สถิติพรรณนา
(Descriptive statistic) นำมาแจกแจงในรูปของความถี่และ
สถิติเบื้องต้น ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยง
เบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ Dependent t-test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

บุคลากรโรงพยาบาลสุวรณภูมิส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง
(56.00%) อายุระหว่าง 22-34 ปี มากถึง (58.00%)
ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของบุคลากรโรงพยาบาลสุวรณภูมิที่ปฏิบัติงานตามความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความ
ปลอดภัย จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=50)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(ร้อยละ)
เพศ	
หญิง	28(56.00)
ชาย	22(44.00)
อายุ (ปี)	
22-34	29(58.00)
35-47	14(28.00)
48-59	7(14.00)
ระดับการศึกษาสูงสุด	
มัธยมศึกษา	9(18.00)
ปวส./ปวช.	11(22.00)
ปริญญาตรีขึ้นไป	30(60.00)

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของบุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานตามความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=50)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(ร้อยละ)
สถานภาพสมรสปัจจุบัน	
โสด	21(42.00)
คู่	7(54.00)
หม้าย	1(2.00)
หย่า/แยก	1(2.00)
อาชีพหลัก	
เกษตรกร	1(2.00)
รับจ้าง	13(26.00)
นักศึกษา	2(4.00)
แม่บ้าน	1(2.00)
ข้าราชการ	16(32.00)
อื่นๆ ระบุ	17(34.00)

ส่วนที่ 2 ความรู้การป้องกันอันตรายตามความเสี่ยงทางอาชีวอนามัย

ก่อนการอบรมบุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีความรู้ที่ถูกต้อง 3 ลำดับแรกได้แก่ ด้านอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทุกครั้งต่อผู้บังคับบัญชาไม่ว่าตนเองจะไม่ใช่อะไรหรือเรื่องเล็กน้อยก็ตาม (92.00%) รองลงมาคือ ทำงานในจุดเสี่ยงอันตรายต้องสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) ตลอดเวลา (90.00%) และการกระทำที่ละเลยกฎความปลอดภัยเพียงเล็กน้อยทำให้เกิดอุบัติเหตุที่ร้ายแรงผลเสียที่อันตรายและเกิดอุบัติเหตุได้ (90.00%) เท่ากัน บุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความรู้ที่น้อยที่สุด 2 ลำดับแรก

ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายมากที่สุดโดยทางหายใจรองลงมาคือทางผิวหนังและปาก (10.00%) รองลงมาคือแสงสว่างในการทำงานที่น้อยเกินไปนั้นจะช่วยถนอมสายตา (72.00%)

หลังการอบรมบุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีความรู้ที่ถูกต้อง 3 ลำดับแรกได้แก่ ทำงานในจุดเสี่ยงอันตรายต้องสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) ตลอดเวลา (96.00%) รองลงมาคือการกระทำที่ละเลยกฎความปลอดภัยเพียงเล็กน้อยทำให้เกิดอุบัติเหตุที่ร้ายแรงผลเสียที่อันตรายและเกิดอุบัติเหตุได้ (94.00%) และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทุกครั้งต่อผู้บังคับบัญชาไม่ว่าตนเองจะไม่ใช่อะไรหรือเรื่องเล็กน้อยก็ตาม (94.00%) เท่ากัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคะแนนความรู้การป้องกันอันตรายตามความเสี่ยงทาง อาชีวอนามัย ที่ตอบถูก ก่อนและหลังการอบรม

ข้อที่	ข้อคำถาม	ก่อน ร้อยละ	หลัง ร้อยละ
1	อุบัติเหตุมีสาเหตุมาจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยไม่ใช่เรื่องของดวงมีเวรกรรม	82.00	92.00
2	การกระทำที่ละเลยกฎความปลอดภัยเพียงเล็กน้อยทำให้เกิดอุบัติเหตุที่ร้ายแรงพลเสียชีวิตอันตรายและเกิดอุบัติเหตุได้	90.00	94.00
3	ทำงานในจุดเสี่ยงอันตรายต้องสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) ตลอดเวลา	90.00	96.00
4	ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายมากที่สุดโดยทางหายใจรองลงมาคือทางผิวหนังและปาก	10.00	68.00
5	ป้องกันผู้ปฏิบัติงานสามารถถอดอุปกรณ์ออกได้เมื่อรู้สึกไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงานทำให้การทำงานนั้นล่าช้า	78.00	90.00
6	การป้องกันการเกิดเพลิงไหม้คือการควบคุมองค์ประกอบ 3 อย่างได้แก่เชื้อเพลิงอากาศและปฏิกิริยาลูกโซ่ทางเคมี	82.00	84.00
7	อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทุกครั้งต่อผู้บังคับบัญชาไม่ว่าตนเองจะไม่ใช่เป็นอะไรหรือเรื่องเล็กน้อยก็ตาม	92.00	94.00
8	แสงสว่างในการทำงานที่น้อยเกินไปนั้นจะช่วยถนอมสายตา	72.00	78.00
9	ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิเสธไม่ทำงานที่เห็นว่าไม่ปลอดภัย เช่น ปฏิเสธไม่ทำงานกับเครื่องจักร	84.00	88.00

การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการทดลอง
จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของ
ความรู้ก่อนการอบรมเท่ากับ 6.80 คะแนน และหลังการ
อบรมเท่ากับ 7.84 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่าง
ทางสถิติพบว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังการอบรม
เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการทดลอง

ความรู้	Mean(SD.)	Mean diff (SE)	95% CI		p
			Lower	Upper	
ก่อนอบรม	6.80(1.27)	-1.04(0.13)	-1.30,	-0.77	<.001
หลังอบรม	7.84(1.06)				

ส่วนที่ 3 สภาวะสุขภาพจากการทำงาน

บุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิ ที่ปฏิบัติงานความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีพฤติกรรมปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ ทานชมเชยและยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น (90.00%) รองลงมาคือ ท่านได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจจากพ่อแม่ พี่น้อง ญาติหรือเพื่อนๆ

(80.00%) บุคลากรโรงพยาบาลสุพรรณภูมิที่ปฏิบัติงานความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีพฤติกรรมปฏิบัติตัวที่ไม่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ รับประทานปลาเนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่ ถั่ว ผลไม้ (21.00%) ออกกำลังกายที่ใช้แรงน้อยหรือปานกลาง เช่น เดินติดต่อกันอย่างน้อย 5 ครั้ง/สัปดาห์ (28.00%) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของสภาวะสุขภาพจากการทำงาน

ข้อที่	ข้อความถาม	การปฏิบัติ (ร้อยละ)		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
1	ออกกำลังกายที่ใช้แรงน้อยหรือปานกลาง เช่น เดินติดต่อกันอย่างน้อย 5 ครั้ง/สัปดาห์	28.00	66.00	6.00
2	หาโอกาสออกกำลังกายเล็กๆ น้อยๆ ในแต่ละวัน เช่น เดินขึ้นบันไดแทนการใช้ลิฟต์	44.00	52.00	4.00
3	ยืดเหยียดกล้ามเนื้อและเหยียดแขน ขา อย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์	50.00	46.00	4.00
4	รับประทานอาหารเป็นหลักสลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางครั้ง เช่น ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน	56.00	44.00	0.00
5	รับประทานผักทุกวัน	31.00	19.00	0.00
6	รับประทานปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่ ผัก ผลไม้	21.00	29.00	0.00
7	ปรึกษาแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ เมื่อมีอาการผิดปกติของร่างกาย	40.00	56.00	4.00
8	ติดตามข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพจากแหล่งต่างๆ เช่น โทรศัพท์วิทยุ หนังสือพิมพ์	54.00	44.00	2.00
9	สอบถามผู้รู้ เช่น แพทย์ปัจจุบัน แพทย์แผนไทย หมอชาวบ้าน เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง เมื่อเจ็บป่วย	40.00	54.00	6.00
10	สังเกตความผิดปกติของร่างกายด้วยตัวเอง อย่างน้อยเดือนละ ครั้ง เช่น การตรวจเต้านมด้วยตัวเอง	36.00	50.00	14.00
11	พูดคุยปรึกษาและความกังวลกับบุคคลใกล้ชิด	44.00	52.00	4.00
12	ชมเชยและยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น	90.00	10.00	0.00
13	ได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจจากพ่อแม่ พี่น้อง ญาติหรือเพื่อนๆ	80.00	20.00	0.00

ตารางที่ 4 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของสภาวะสุขภาพจากการทำงาน

ข้อที่	ข้อความถาม	การปฏิบัติ (ร้อยละ)		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
14	พักผ่อนอย่างเพียงพออย่างน้อยวันละ 6-8 ชม.	50.00	48.00	2.00
15	หาเวลาพักผ่อนในแต่ละวัน เช่น ดูโทรทัศน์ นอนเล่น	64.00	36.00	0.00
16	หยุดพักทุกครั้งเมื่อรู้สึกเหนื่อย	42.00	58.00	0.00
17	บริหารเวลาให้สมดุลระหว่างการทำงานกับการพักผ่อน	54.00	46.00	0.00

4. ความพึงพอใจในการอบรม

ผลการศึกษา ตารางที่ 5 พบว่าในภาพรวมของความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean=2.73) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี ความพึงพอใจจากมาก 2 ลำดับแรก ดังนี้

ความพึงพอใจลำดับที่ 1 เท่ากัน 3 ข้อ คือ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ (Mean=2.80) รองลงมา คือ ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ (Mean=2.78) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการอบรมของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความถาม	Mean(SD.)	ระดับความพึงพอใจ
1	สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	2.64(0.525)	มาก
2	ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	2.80(0.452)	มาก
3	สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	2.80(0.452)	มาก
4	ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	2.78(0.465)	มาก
5	ระยะเวลาในการอบรม/สัมมนามีความเหมาะสม	2.66(0.519)	มาก
6	อาหาร มีความเหมาะสม	2.70(0.463)	มาก
7	สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้	2.80(0.404)	มาก
8	สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่นได้	2.70(0.505)	มาก
9	สามารถบอกการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้เมื่อเกิดบาดเจ็บจากการทำงาน	2.70(0.505)	มาก
รวม		2.73(0.47)	มาก

วิจารณ์

1. บุคลากรโรงพยาบาลสุวรรณภูมิที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความรู้ เพิ่มขึ้นและมีสภาวะสุขภาพดีมาก เนื่องจากได้มีการจัดโครงการตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงของลักษณะงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยประจำปีให้ความรู้ด้านอาชีวอนามัยแก่บุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี ส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้ความรู้ด้านโภชนาการ กิจกรรมการเต้นแอโรบิค ฟิตเนส เปตอง แบดมินตัน เทนนิส เป็นต้น

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โรงพยาบาลสุวรรณภูมิ มีสภาวะสุขภาพดี คือ สุขภาพและยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น (90.00%) รองลงมาคือ ท่านได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจจากพ่อแม่ พี่น้องญาติหรือเพื่อนๆ (80.00%) เนื่องจากโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ มีการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยค่านิยมหลัก 3 ข้อ ซึ่งค่านิยม 1 ใน 3 ข้อ คือ การทำงานเป็นทีม การที่จะสามารถทำงานเป็นทีมได้นั้นต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานโดยทางโรงพยาบาลสุวรรณภูมิได้ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างเสริมสัมพันธภาพ อาทิ เช่น กิจกรรมต้อนรับน้องใหม่ กีฬาสีเชื่อมความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ และการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น สอดคล้องกับ⁴ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) ว่าเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เพื่อนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางสังคมและพฤติกรรมด้านต่างๆ และหากได้รับการสนับสนุนหรือการเอาใจใส่จะทำให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นๆ มากขึ้น

3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โรงพยาบาลสุวรรณภูมิ มีสภาวะสุขภาพที่น้อยที่สุด คือ ปฏิบัติตัวที่ไม่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือรับประทานปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่ ผัก ผลไม้ (21.00%) ออกกำลังกายที่ใช้แรงน้อยหรือปานกลาง เช่น เดินติดต่อกันอย่างน้อย 5 ครั้ง/สัปดาห์ (28.00%) เนื่องจากโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ ได้มีการขยายอัตราการให้บริการจาก 75 เตียง เป็น 120 เตียง ประกอบกับอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอต่อภาระงาน และบุคลากรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นคู่ มีครอบครัว

จึงทำให้บุคลากรบางส่วนไม่ได้ดูแลตนเอง ดังที่ เพนเดอร์⁵ กล่าวถึง ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (Health Responsibility) บุคคลต้องมีความรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพของตนเอง การสนใจแสวงหาความรู้ทางด้านสุขภาพ การสังเกตอาการผิดปกติของตนเองและตรวจสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ การหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่และการเข้ารับการตรวจร่างกายเป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อค้นหาความผิดปกติของร่างกายตั้งแต่ระยะแรกมีการออกกำลังกายเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 – 5 ครั้ง ครั้งละ 20 – 30 นาที การออกกำลังกายแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่หักโหมควรมีการอบอุ่นร่างกายและผ่อนคลายกล้ามเนื้อก่อนออกกำลังกาย โดยใช้เวลา 5 – 10 นาที การออกกำลังกายให้เหมาะสมกับวัย การออกกำลังกายที่ให้ความสนุกสนานและนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพออย่างน้อยวันละ 6 – 8 ชั่วโมง

ข้อเสนอแนะ

1. งานอาชีวอนามัยของโรงพยาบาลสุวรรณภูมิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในกลุ่มบุคลากรที่โอกาสเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมี
2. โรงพยาบาลควรมีนโยบายเพื่อให้กำลังคนในหน่วยงานเกิดการตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพหรือจากการทำงาน
3. งานอาชีวอนามัยควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในโรงพยาบาล เพื่อตรวจสอบถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในหน่วยงาน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณนายแพทย์ชูชัย เต็มธนะกิจไพศาล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รวมถึงท่านหัวหน้าพินุตร์ ศรีชัยเลิศสกุล ที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและส่งเสริมให้มีโครงการอบรมพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเครือข่ายสุขภาพสุวรรณภูมิ ขอขอบคุณบุคลากรกลุ่มงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวม โรงพยาบาลสุวรรณภูมิและคุณโชคนิติพัฒน์ วิสุญ ที่ให้การดำเนินงานและอำนวยความสะดวกในการจัดโครงการในครั้งนี้ ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สมหมาย คชนาม วิทยากรผู้สอนและที่ปรึกษาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักโรคไม่ติดต่อ. (2553). ความปลอดภัยจากการทำงาน. [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี : กรมควบคุมโรค ; 2553 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2562]. เข้าถึงได้จาก : <https://ddc.moph.go.th/th/site/index>
2. สรัญญา กุลวงศ์. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อจากการให้บริการทางการแพทย์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี. [วิทยานิพนธ์]. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ; 2552.
3. อัครชาติ ดิณสุลนันท. ความรู้ทัศนคติต่อพฤติกรรมด้านความปลอดภัย ของพนักงานไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กรณีศึกษาในสายงานธุรกิจวิศวกรรม ธุรกิจก่อสร้างและบำรุงรักษา. [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ; 2546.
4. Benjamin SB. Learning for mastery. Evaluation comment Center for the study of Instruction program. University of California at Los Angeles 1986 ; 2 : 47-62.
5. Pender NJ. Health promotion in Nursing Paractice. 2nd ed. Stamford, CT : Appleton & Lange. 1987.